

fase 1 :
analyse og
dokumentasjon

naturperler ved Østfoldkysten

NTNU 2010 / 2011
mari mathisen fasting
masteroppgave i arkitektur

naturperler ved Østfoldkysten

introduksjon

Som en del av fase 1 har jeg samlet inn informasjon og analyser om Østfoldkysten. Jeg har sett på mange naturperler langs Østfoldkysten og plukket ut de stedene som har en særegen karakter og en høy opplevelse verdi: storslage strender, gamle historiske forminner, områder med rikt fugl og dyreliv, gamle kulturhistoriske steder, spesielle naturgitte fenomen og friluftsområder med det lille ekstra.

I dette arbeidet har jeg gjort et utvalg blant de naturperlene som jeg har fått kjennskap til langs kysten av Østfold. Perlene er valgt ut på grunnlag av egen kunnskap og opplevelser i regionen, og i samråd med lokale kjentfolk. Ideen er at naturperlene skal inneha noen særs gode kvaliteter som kan forsterkes og utnyttes.

Videre er alle de utvalgte naturperlene blitt vurdert og analysert. Jeg har kartlagt kvaliteter og ulikheter ved de forskjellige naturperlene. Dette har jeg gjort for å samle informasjon om alle naturperlene ved kysten av Østfold på ett sted. Brukere som vil oppleve naturperlene ved Østfoldkysten vil ved dette ha et oppslagsverk som de kan benytte seg av. Ved å bruke oppsummeringen kan en se hvilke naturperler som passer deres behov. Hvilken naturperle en vil besøke? Hvilke ankomstmuligheter og framkommelighet er det til naturperlen? Trenger en båt for å nå naturperlen? Hvor langt er det fra de forskjellige kommunikasjonsmidlene, bil, buss og båt til naturperlen? Hvilken typologi er det ved stedet? Eller en kan lese en liten beskrivelse av alle naturperlene for å finne ut hva som er spesielt ved stedet. I tillegg har jeg kommet med en kommentar om hvilke brukere området passer spesielt godt for. (Definisjon av ulike brukergrupper se heftet: brukere og aktivitet ved kysten)

I første omgang har jeg skissert hva som gjør naturperlene spesielt severdig. Dette har jeg belyst ved å gi alle stedene et hovedsymbol som sier noe om hva som er hovedattraksjonen på hver perlene. Dette innefor de fire kategoriene; historiske severdige steder, utsiktsteder, badesteder, og steder der en finner flotte naturgitte fenomen. (Se kart til høyre for hvor de forskjellige naturperlene befinner seg)

Noen av naturperlene er i dag tilrettelagt til en viss grad, med benker og muligheter for grilling. Et fåtall av naturperlene har også toaletter som er vedlikeholdt på svært forskjellig måter. På et par av stedene finner en og kiosk- og kafé-muligheter. I tråd med en helhetlig utvikling av Østfoldkysten skal eksisterende funksjoner brukes og eventuelt utvikles.

naturperler (slik jeg ser det)

Steder i nær tilknytning til skjærgården som har noen særs flotte kvaliteter. De består av et utvalg natur, kultur, historie, og omfatter både tilgjengelige og mindre tilgjengelige steder. Naturperlene representerer det beste kystnaturen i Østfold kan by på

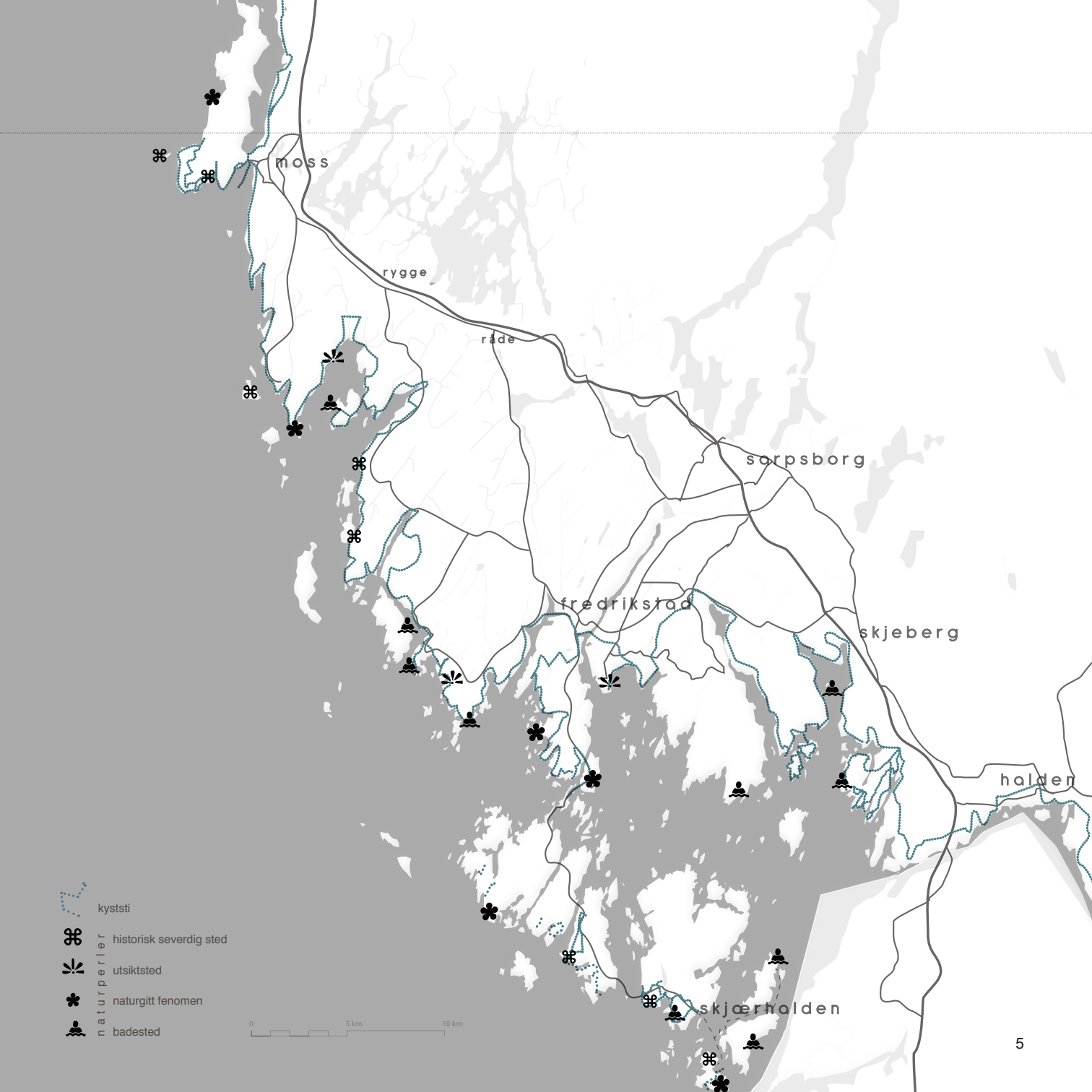
natur (lat. natura, eg 'fødsel')

- 1 opprinnelig el. medfødt egenskap
- 2 den sanselige el. materielle verden som helhet
- 3 et land(område)s beskaffenhet
- 4 noe opprinnelig, ubearbeidet, uutviklet
- 5 skog og mark, komme seg ut i naturen

~perle

- 1 ekte perle som vokser fram uten dyrking, til forskjell fra "kulturperle"
- 2 sted med vakker, urørt natur

(kilde: "Bokmålsordboka og Nynorskordboka" 2009)

☞

✿

☞

moss

rygge

råde

sorpsborg

fredrikstad

skjeberg

halden

skjærhalden

kyststi

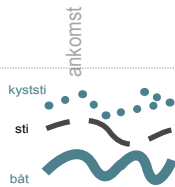
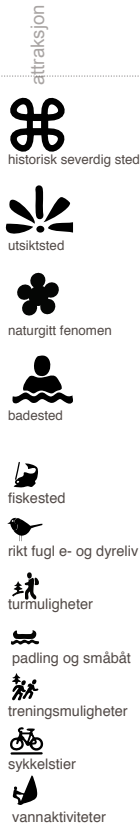
☞ historisk severdig sted

☞ utsiktsted

✿ naturgitt fenomen

☞ badested

0 5 km 10 km

Hver perle har fått et symbol for hva som er hovedattraksjonene på området (som beskrevet over). Men en perle har ofte flere attraksjoner ved seg, og dette er vist med små symboler som forteller oss hva stedet ytterligere har å by på; bra fiskesteder, rikt fugle- og dyreliv, fine turmuligheter, områder for padling og småbåt, fine treningmuligheter, flotte sykkelstier, fine steder for vannaktiviteter.

Hvordan en kommer seg til naturperlen er beskrevet. Alle perlene kan en besøke via **kyststien**. (Info om kyststien se heftet; *bakgrunn/forarbeid*). Om det ikke er kyststi tilknyttet perlen i dag finnes det en stier i nær tilknytting til området. Et fåtall av naturperlene må en ta i bruk båt for å komme seg fram; båt. Noen naturperler er det offentlig båttransport andre trenger en privatbåt for å ta seg fram.

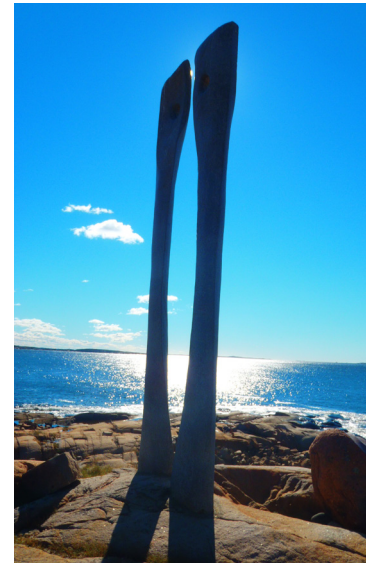
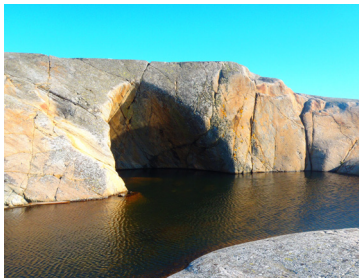
Jeg har og registrert hvor langt det er til nærmeste **parkeringsplass** og **busstopp** og **båt plass** i forhold til naturperlen. Dette er angitt omtrentlige avstander til disse fasilitetene.

Perlene har blitt vurdert i forhold til hvilken topologi stedet har. De har blitt vurdert etter flere kriterier: om stedet er **eksponert** eller **lunt**; hvor dominerende kontakten med vannet er, er mest **land** eller **vann** de fleste naturperlene ligger ved skjærgården, mens andre ligger lengre inn i landet; hvilken karakter bakken har på stedet, om **svaberg** er fremtrede eller **sandstranden**; hvilken rommelig landskapskarakter som er dominerende, er det **bratt** eller **flatt**.

Framkommeligheten på områdene er også vurdert. Her er det benyttet tre parametere: Er underlaget bearbeidet så det er mulig å ta seg frem med barnevogn og rullestol (omtalt som **vei**); eller er det naturlig underlag med en tydelig sti en kan ta seg frem på (omtalt som **sti**); om området ikke har en noen faste traser å følge, men består av ulent terreng med mindre tråkk og stier som kan følges i landskapet (omtalt som **ulent**)

Til slutt har jeg gjort en sammenfatning av beskrivelsene av naturperlene med hensyn til hvordan en kan utvikle og belyse de. Jeg har kommet med et forslag til hvilken type perle hver enkelt naturperle egner seg best som og dermed hvilke arkitektoniske funksjoner som det passer at blir tilrettelagt på naturperlen; STOPPEperle hvor fokuset er opplevelsen av naturen og kunne sette seg ned å hvile; DAGSperle hvor en oppholder seg i et lengre tidsrom og har behov for skjerming for vær og vind, toaletter, sitteplasser og evt. et tilbud om kiosk; OVERNATTINGSperle der det er tilrettelagt for å kunne overnatte med mulighet for å kunne vaske seg samt toaletter. (For ytterligere informasjon om type perler se heftet; *mulighetsstudie økt fysisk aktivitet ved Østfoldkysten*.)

Illustrasjonen viser kvalitetene ved de forskjellige naturperlene. Attraksjoner, ankomst, framkommelighet og kategori av naturperle er vist ved hjelp av symboler. Avstand til båt plass, busstopp og parkeringsplass er oppgitt i meter / km. Topologi er oppgitt ved graderinger med bestemte ytterpunkter. Disse piktogrammene og symbolene benyttes i hele heftet

perler langs østfoldkysten
oppsummering

sted

nes på Jeløy

alby

gullholmen

eldøya

lille danmark

kurefjorden

oven

saltholmen

engalsviken

hankø

hoved
attraksjon

adkomst	båt	buss	p-plass	topologi			framkommelighet på området	type perle	
	sandstrand	200 m	50 m						
	brygge	0 m	1100 m						
 privat	sandstrand	1,5 km (båt)	400 m (båt)						
 privat	brygge	1 km (båt)	1 km (båt)						
	brygge 500m	5 km	200 m						
	brygge	400 m	1 km						
	brygge	200 m	200 m						
	brygge	400 km (båt)	400 km (båt)						
	brygge	200 m	200 m						
 offentlig	brygge	400 km (båt)	400 km (båt)						

perler langs østfoldkysten
oppsummering

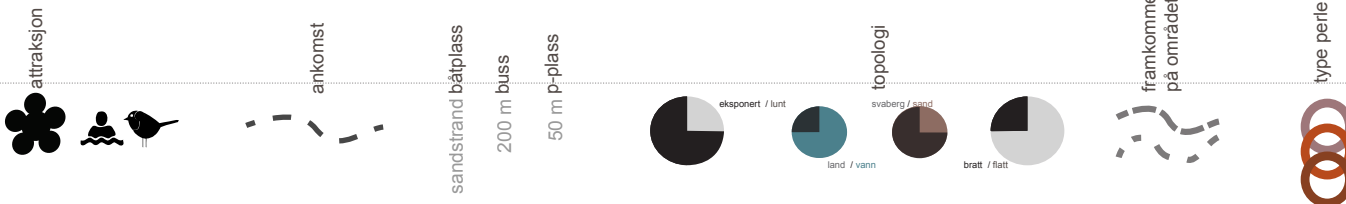
	sted	hovedattraksjon
	hankø	
	mærrapanna	
	blåsopp	
	foten	
	randholmen	
	øra	
	skrams klove	
	munken	
	kjerringholmen	
	dusa	

adkomst	båt	buss	p-plass	topologi	framkommelighet på området	type perle
 offentlig	brygge 400 km (båt)	400 km (båt)	400 km (båt)	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>		
	brygge 1 km / boifeste	1,5 km	1 km	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>		
	brygge 800 m	1200 m	800 m	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>		
	brygge	1 km	400 m	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>		
	brygge	800 m	1,8 km	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>		
	brygge 200 m	1 km	0 m	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>		
	brygge 1km	300 m	800 m	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>		
	boifeste	3,5 km	3 km	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>		
 privat	brygge (1 km m/ båt)	(1 km m/ båt)	(1 km m/ båt)	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>	 privat	
	brygge 1 km	5 km	500 m	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt</div> <div>svaberg / sand</div> <div>bratt / flatt</div> </div>		

perler langs østfoldkysten
oppsummering

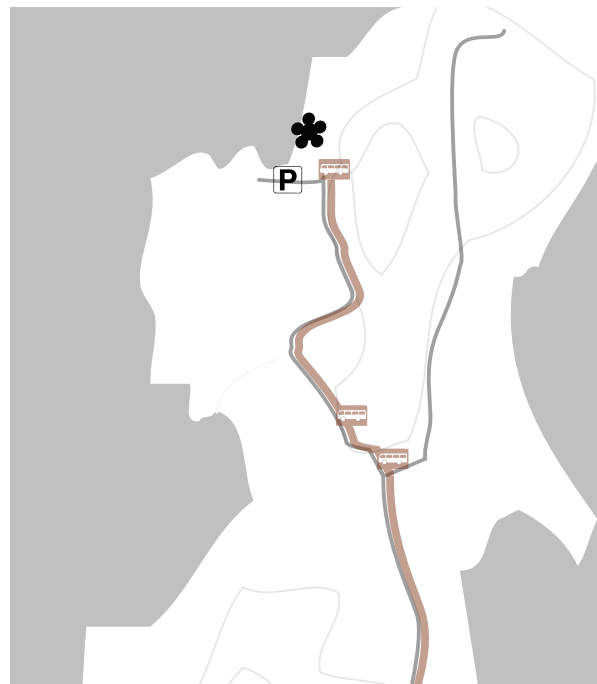
	sted	hoved attraksjon
	vauerhomene	
	brattestø	
	røds hue	
	storesand	
	tordenskjoldbukta	
	herfølsåta	
	katedralen	
	stuevika	

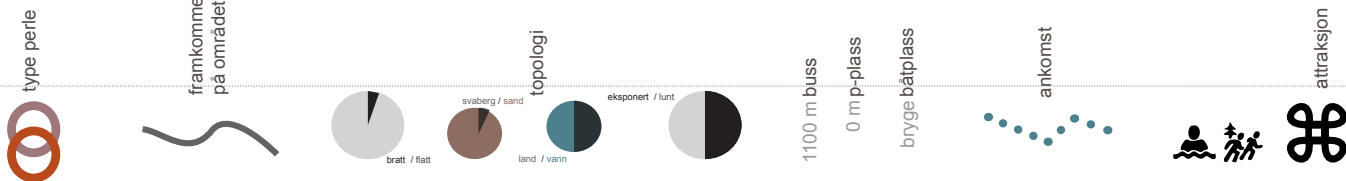
adkomst	båt	buss	p-plass	topologi	framkommelighet på området	type perle
	brygge	1 Km	500 m	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt </div> <div>land / vann </div> <div>svaberg / sand </div> <div>bratt / flatt </div> </div>		
	brygge	2 km	200 m	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt </div> <div>land / vann </div> <div>svaberg / sand </div> <div>bratt / flatt </div> </div>		
	boltefeste	3,5 m	1,5 km	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt </div> <div>land / vann </div> <div>svaberg / sand </div> <div>bratt / flatt </div> </div>		
	sandstrand	1 km	1 k m	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt </div> <div>land / vann </div> <div>svaberg / sand </div> <div>bratt / flatt </div> </div>		
	boltefeste	4 km(båt) 500 m(gå)	4 km(båt) 500 m(gå)	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt </div> <div>land / vann </div> <div>svaberg / sand </div> <div>bratt / flatt </div> </div>		
	brygge	2,6 km (båt) 1 km (gå)	2,6 km (båt) 1 km (gå)	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt </div> <div>land / vann </div> <div>svaberg / sand </div> <div>bratt / flatt </div> </div>		
	boltefeste	2,6 km (båt) 2,8 km (gå)	2,6 km (båt) 2,8 km (gå)	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt </div> <div>land / vann </div> <div>svaberg / sand </div> <div>bratt / flatt </div> </div>		
	boltefeste	1,6 km (båt) 3 km (gå)	1,6 km (båt) 3 km (gå)	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div>eksponert / lunt </div> <div>land / vann </div> <div>svaberg / sand </div> <div>bratt / flatt </div> </div>		

nes på jeløy : helleberg og badeliv

Nes på Jeløy er et friluftsområde, med spesielle bergarter og mange strender. Nesbukta er en nordvendt langgrunn sandstrand med badebrygge og fasiliteter for barna. Lengre sør finner du Sørstranda, en sørvestvendt sandstrand der du kan oppleve det rike fuglelivet ved Rambergbukta. Hellebergene består av en spesiell berggrunn. Fjellet er derfor delt opp i flate heller der berggrunnen gradvis forvitrer til smågrus og småstein. og badeliv bergarter Rambergbukta. Området egner seg derfor perfekt for barnefamilier. Hellebergene like ved Nes består av en spesiell berggrunn. Fjellet er derfor delt opp i flate heller og steinen forvitrer gradvis og blir til smågrus og småstein over tid

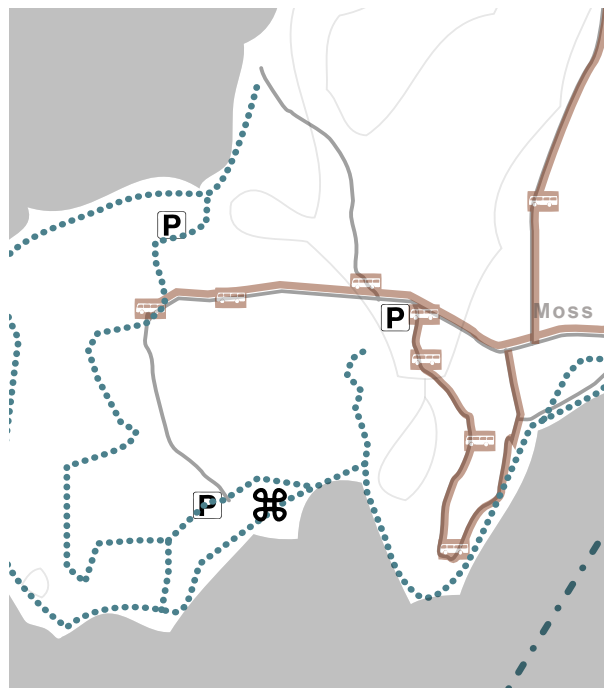

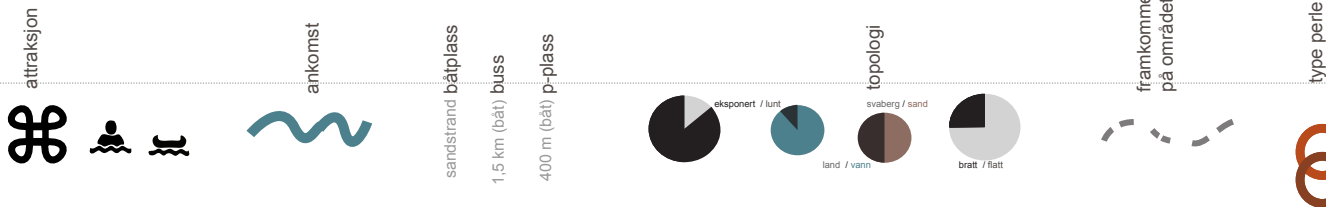

Alby sitt herregårdslandskap består av bølgende åkere, enger, alleer, steingjerder, flere imponerende hageanlegg og store hovedhus som har røtter tilbake som Vikingtiden. Galleri F15 befinner seg i en av Albys herskabelig bygninger. Albystranda like ved hovedbygningen er en barnevennlig sandstrand, Roligbukta.

Bare 800 m vestover, gjennom skogen, finner du Bredebuk. Dette er en av Jeløyas perler – en flott strand med utsikt utover den søndre delen av Oslofjorden. Alby er tilgjengelig for alle brukergrupper med godt tilrettelagte stier og lett tilgjengelige bademuligheter.

herregårdslandskap : a l b y

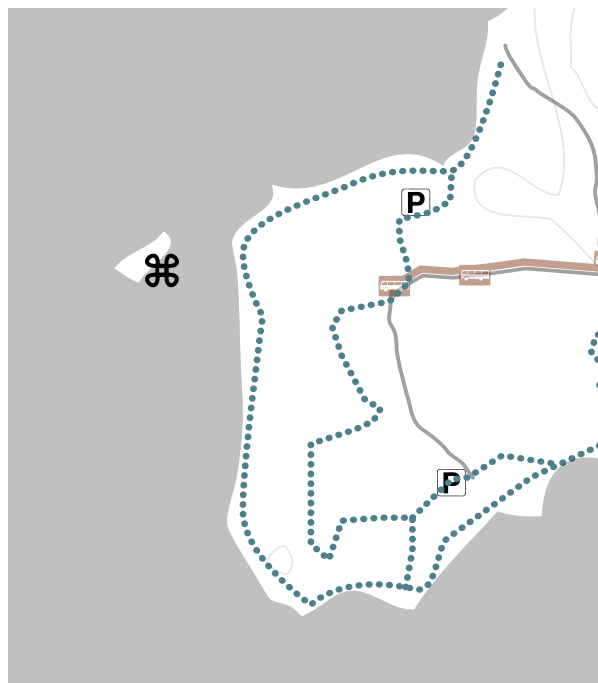

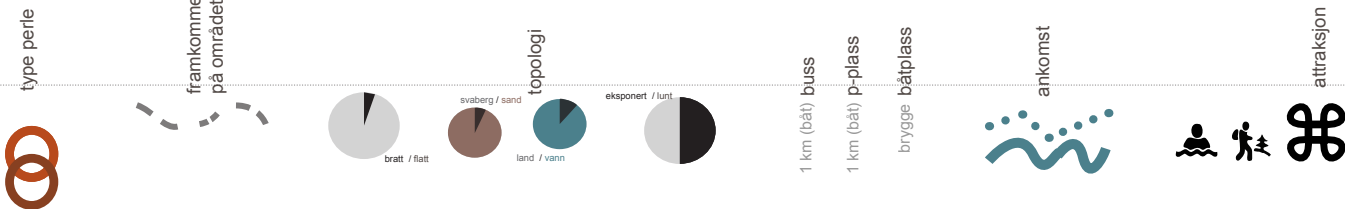

gullhomen : historisk fyr

Gullholmen som ligger like utenfor Jeløy er en del av vår gamle kystkultur. Stiftelsen Gamle Gullhomen Fyr har vedlikeholdt og bevart det nedlagte fyranlegget, samtidig som de legger til rette for nye aktiviteter. Den kulturhistorisk verdien ved stedet forteller oss hvor avhengig vi en gang i tiden var av havet, kysten og naturen.

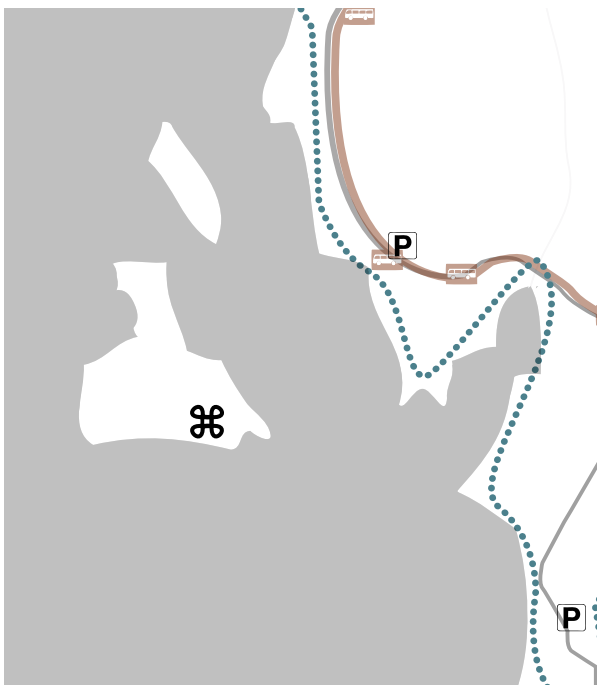
I dag er husene til fyrtårnet til leie, og har sengeplass til 30 personer. Dette er et åpent tilbud som alle kan benytte seg av. Dette stedet passer bra for ungdom og voksne som vil oppleve naturtro omgivelser.

I Oslofjorden, like ved Larkollen, finner vi flere øyer hvor det er tydelig spor etter våre forfedre; Kollen, Eldøya og Sletter. Disse øyene er desverre bare tilgjengelig med pritatbåt. Men et perfekt mål for en dagsturer. På Eldøya finnes det flere store gravrøyser ved Vardeberget sørøst på øya. Fra gravrøysene er det utsikt over hele innseilingen til Oslofjorden. På øya finner en og gamle husmannsplasser, og det er registrert hele 380 plantearter. Kubbjella (latin) er spesielt kjent. Sjøfuglreservatet nordvest på øya har et mangfoldig fugleliv hele året, og fungerer som rasteplass i trekkperiodene.

historiske gravrøyser: e l d ø y a

attraksjon

ankomst

brygge 500m båtplass

1,5 km buss

200 m p-plass

topologi

framkommelighet på området

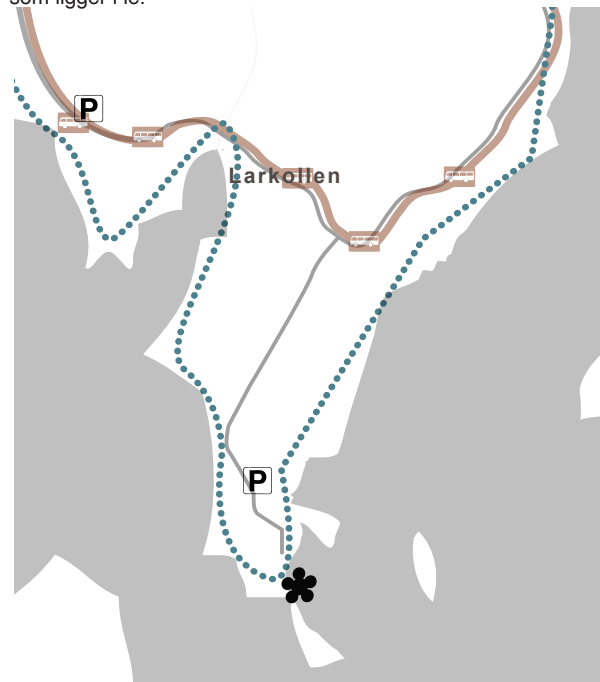
type perle

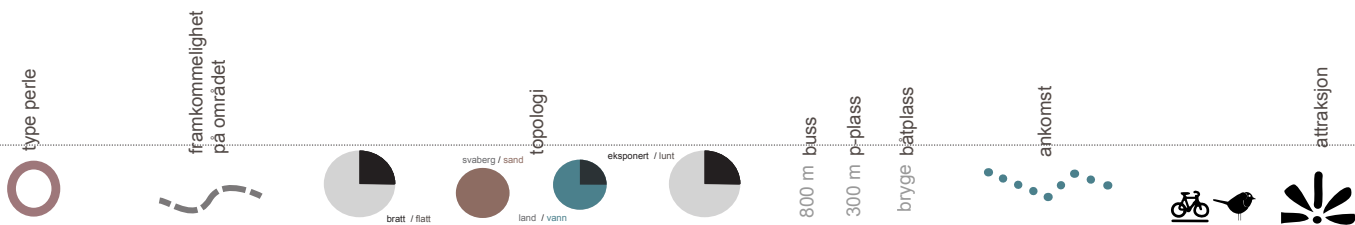

lille Danmark : flo og fjære

Det spesielle med moreneøya Lille-Danmark er at du bare kan komme deg dit tørrskodd når det er fjære. Øyas forbindelse til fastlandet er en liten jutulbro som løsmassene fra istiden har etterlatt seg. Området har en lagstrakt hvit sandstrand som strekker seg ut i havet, og innerst i ly av furutrærne finnes en naturlig etablert sandvolleyball-bane. En rullesteinstrands bryter havdønningene som skyller inn fra Skagerrak.

Området er en attraktiv plass for ungdom, og da spesielt kitere og surfere siden Skagerrak-vindene tar uforstyrret. Det er dermed egnede forhold til vindsurfing og kiting store deler av året. Barnefamilier trives i ly av furutrærne eller på sandstranden om sommeren, og med flere langgrunne sandstrender er det alltid en som ligger i le.

FFra fugletårnet ved Kurefjorden kan du oppleve et rikt fugleliv sommerstid. Kurefjorden naturreservat er et viktig internasjonalt stoppested for en rekke ande- og vadefugler når de årlig trekker fra Norden til varmere strøk og har derfor status som ramsarområde dvs. et internasjonalt viktig våtmarksområde. Det har vært observert over 250 fuglearter her og Kurefjorden er et av Østfolds beste fugleområder.

Området rundt kurefjorden er et fint turområde for alle alders – og bruker grupper. Dette er også godt egnet for sykkelutflykter der du får oppleve kystlandskapet og det flate, vennlige kulturlandskapet i Østfold.

fugletårn : kurefjorden

attraksjon

ankomst

brygge båtplass

5 km buss

200 m p-plass

eksponert / lunt

land / vann

bratt / flatt

topologi

svaberg / sand

framkommelighet
på området

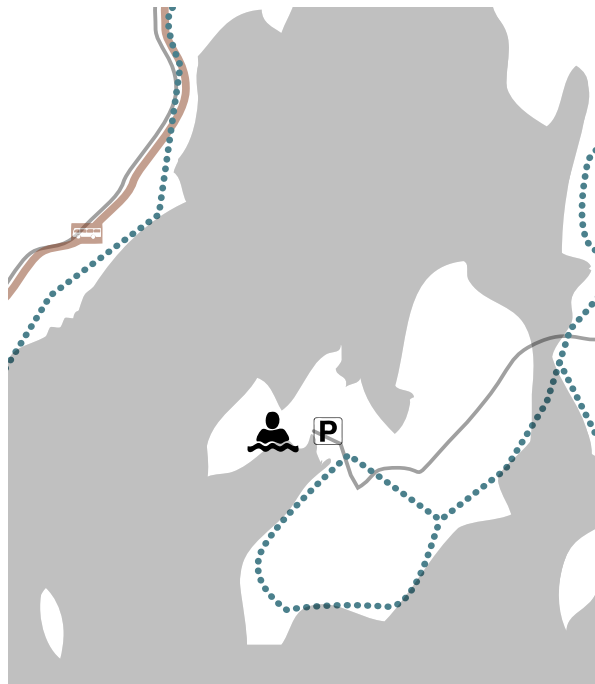

type perle

o v e n : kyststemning

Oven i Råde er et sted med kyststemning. Dette er et populært hytteområde og har noe av alle de kvalitetene en finner langs kysten, fine svaberg, badeplasser, fiskeplasser, turstier og mulighet for å padle for å nevne noe. Stranda Storesand er det mest populære utfartsstedet med en bred sørvendt sandstrand, flytebrygge og lekeapparater og en plass med et grillsted. Oven passer derfor for alle bruker og aldersgrupper.

Området har mange ulike bergarter. Lavamassen som engang var bevegelig har stivnet i sikler og mønstre som dekker hele området fra skogen og helt ned til stranda.

type perle

framkommelighet på området

bratt / flatt

svaberg / sand

topologi

land / vann

eksponert / lunt

1 km buss

400 m p-plass

bryge båt plass

ankomst

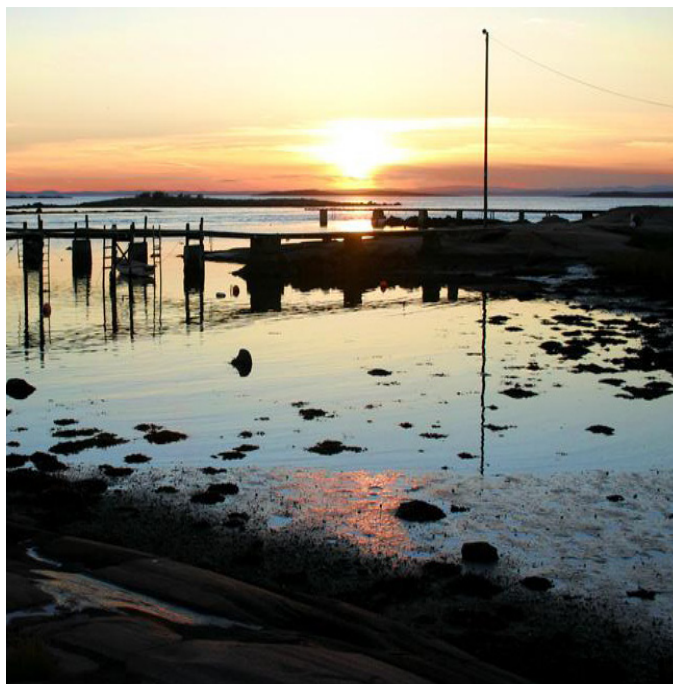
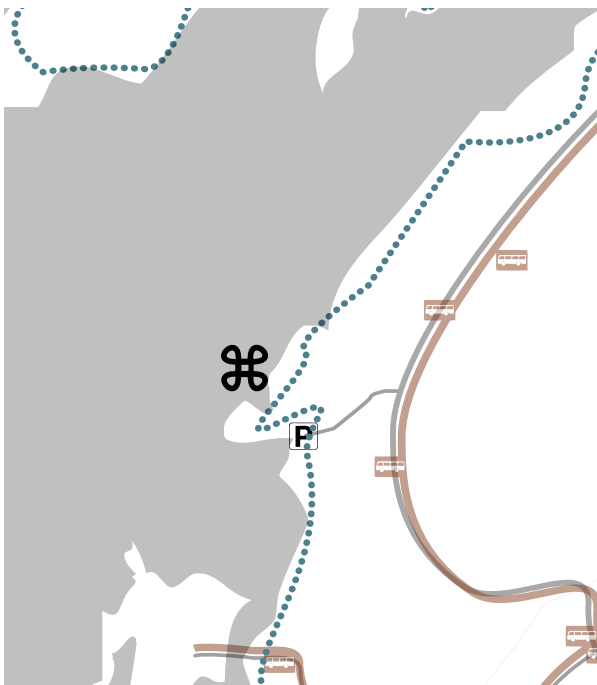

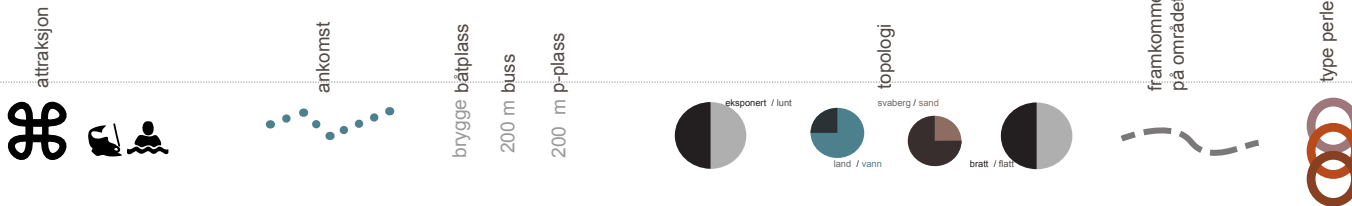
attraksjon

Saltholmen var en gang i tiden sentrum for strandsettere, fiske, hvalfangst og saltutvinning danner grunnlaget for navnet på stedet. Karakteristisk er de mange små, hvite fiskebuene fra omkring 1900-tallet i dag blir brukt til fritidsboliger.

Ute på selve holmen finner en flere fine fiske- og badeplasser som stort sett består av hvitskurt svaberg og flytebrygge. Salthomen passer bra for ungdom, voksne og eldre som er glad i fiske, eller som ønsker å oppleve naturkreftene når høst- og vinterstormene står rett på.

fine fiskeplasser : s a l t h o m e n

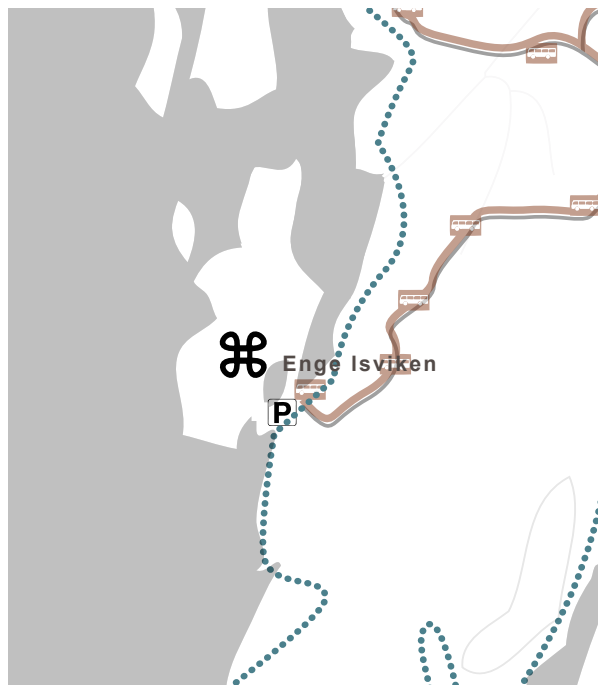

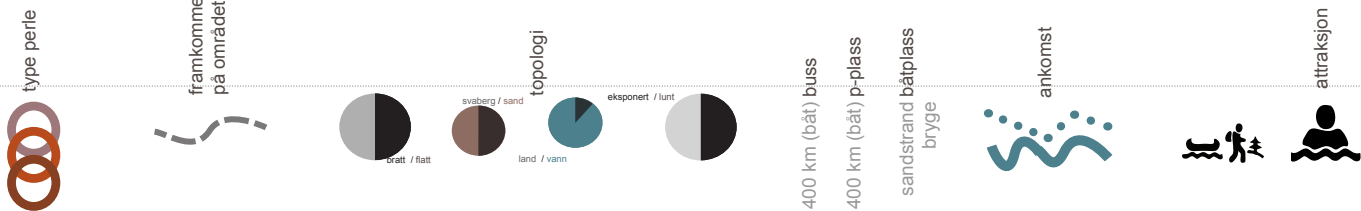

engelsviken : havet og fiske

Nærheten til havet og de ulike virksomhetene innen fiske har satt sine spor i Engelsviken. I dag er Engelsviken et idyllisk strandsted som huser en tradisjonell fiskehandel og har omkring 1000 fastboende. Solvika er en populær barnevennlig sand- og svabegstrand som en finner på Engelsvikøya. Med en tilhørende kiosk og camping er dette et flott sommersted for familier. Engelsviken er også et egnet sted godt egnet for rullestoler og banevogner da det er godt framkommelighet og kort vei til både buss og .

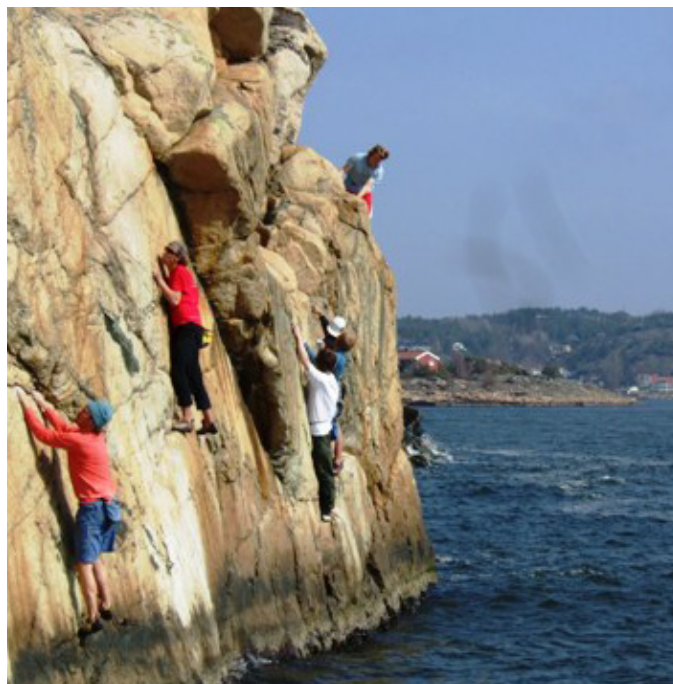
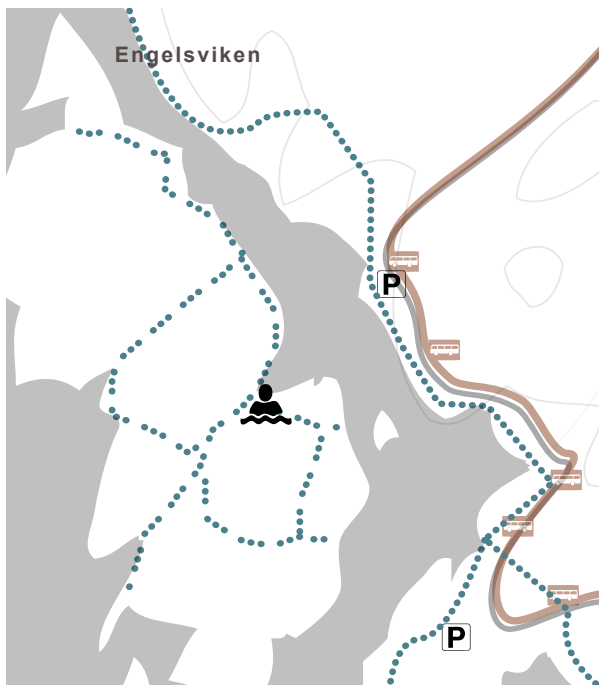
Det finnes mange fine sjørørteplasser på innsiden av Engelsvikøya der det har blitt fisket mye av sjørørte opp gjennom årene.

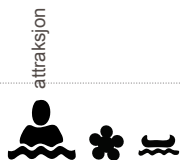

Hankø og Hankøsundet er et helt spesielt område i Oslofjorden. Øya er fra naturens side en perle med bukter, strender, svaberg og en rik flora. Badebukta vest på øya, Trauville, er verdt et besøk. Øya har flere fine klatremuligheter, og de fleste kan også nås med båt. Voksne og barn i alle aldre syns at Hankø har noen spesielt å by på. Hankø er og kjent for et rikt seilermiljø og Hankøseilasen er en kjent og etablert internasjonal seilas.

ferieparadiset ved kysten : h a n k ø

attraksjon

ankomst

brygge 1 km
bøffeste båt plass

1,5 km buss

1 km p-plass

eksponert / lunt

topologi

svaberg / sand

land / vann

bratt / flatt

framkommelighet
på området

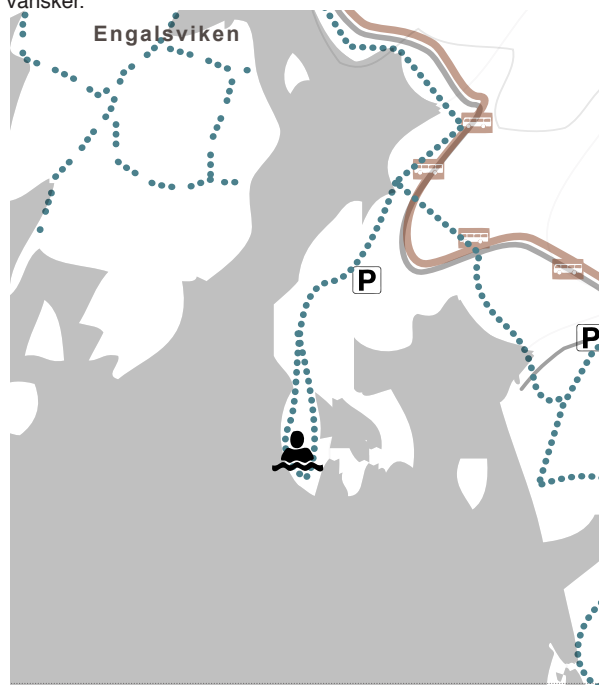
type perle

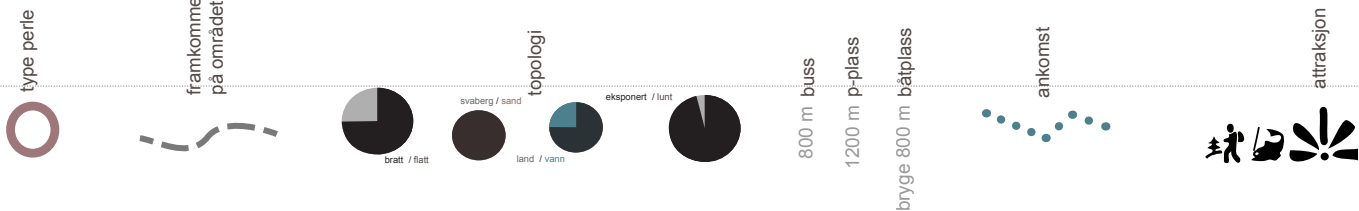
mærrapanna : naturopplevelser i kø

Mærrapanna er område der du finner en rekke naturkvaliteter; en storslagen utsikt, flotte bademuligheter fra svaberg og sandstrender og flere jettegryter på svabergene (runde kulper som vannet har gravet ut under istiden). På Mærrapanna kan en oppholde seg på de hvitskurte svabergene som stuper rett ned i sjøen., med en storslagen utsikt. Samtidig kan en kan finne seg til rette på et romslig og lunt gressbelagt området.

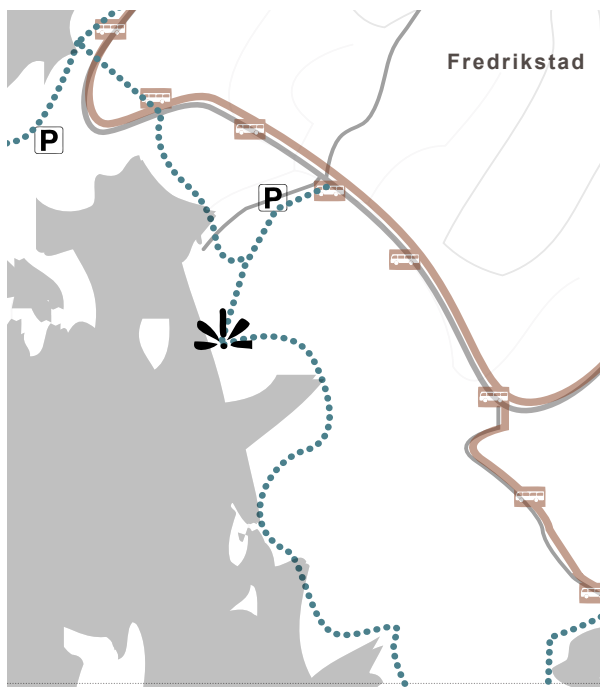
En smal grusvei viser vei langs kyststien helt fram til Mærrapanna så en kan ta seg lett fram med barnevogn og rullestol. Området som ligger i havgapet vest for Fredrikstad passer derfor for alle brukere, både fysisk aktive og mennesker med funksjonsvansker.

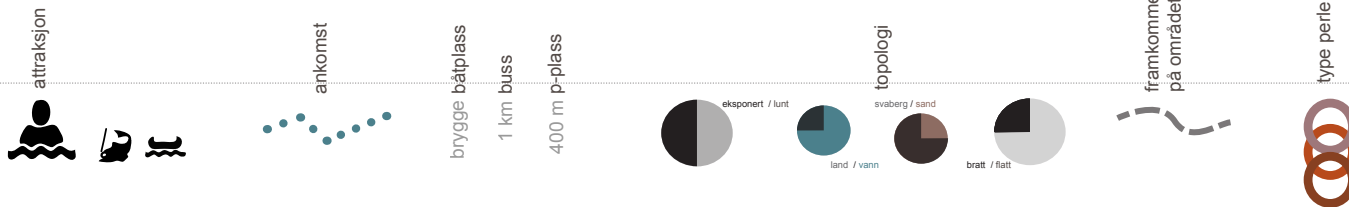

Like ved Oksrødkilen ligger Blåsopp, og her får du en real smakebit på kystnaturen. Dette er et utrolig flott utsiktspunkt der du ser utover store deler av Østfold og Vestfold. Et kart og stort fastmontert kompass på toppen hjelper deg å peile ut de markerte landemerkene. For å nå utsiktspunktet må du følge kyststien fra Oksrødkilen, og denne turen er omlag 1,5 km. Dette er et perfekt og overkommelig turmål både for de minste og eldre brukere. Oksrødkilen er kjent for sine bra og gode fiskesteder. Her er det helt vanlig å gra opp fisk på mange kilo.

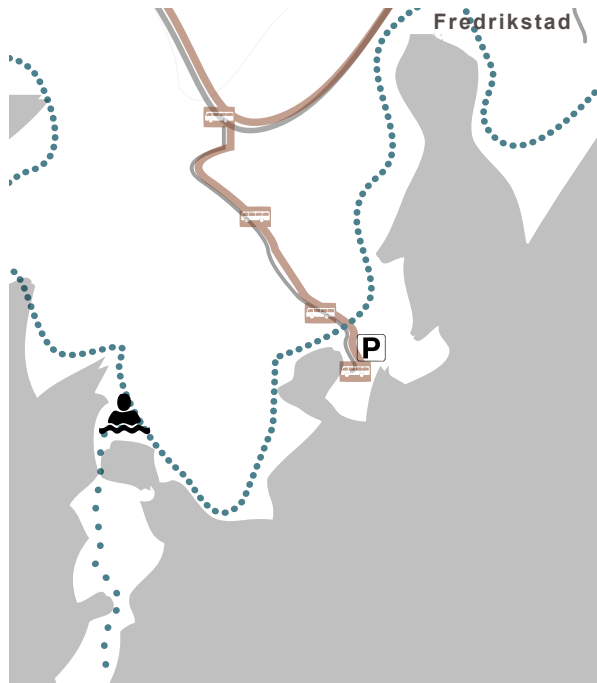
et luftig platå over oslofjoden : **blåsopp**

f o t e n : badeparadis

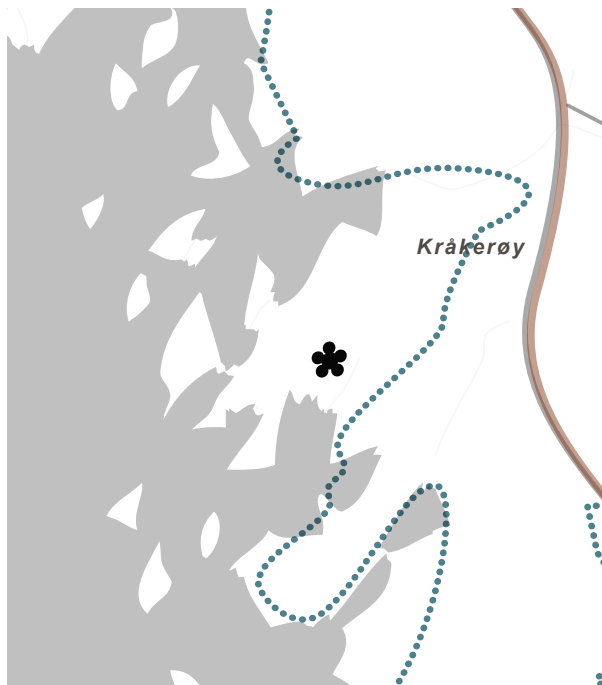
Foten er et av Fredrikstads mest populære utfartssteder. Om sommeren er dette et badeparadis for familier, og alle brukergrupper da det er vei fram til området. Stedet er barnevennlig med en lun sandstrand og tilhørende lekeplass. Foten har også utallige blankskurte svaberg som strekker seg ut i havet, samt et stupetårn som er svært populært blant ungdom og voksne. Foten har og gjesterbygge, sandvollyball-bane og kiosk og gode toalettforhold. Området egner seg og godt for fiske og utfart med kajakk og kano.

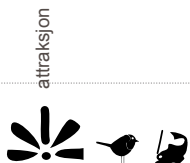

Holmene rundt Randholmen har blankskurte svaberg som har blitt bearbeida gjennom tidene. Dette er karakteristisk for ytre deler av skjærgården. Her finner vi glattskurt granitt med ulike erosjonsfenomener, blant annet havskrott-fjell og spylereenner. Du kan enkelt ferdes mellom Randholmen, Kringla og Tjeldholmen da det bygget gangbro mellom øyene. Dette øylandskapet er også attraktivt å ferdes i til vanns. Med kajakk eller småbåt kan du oppleve trange, spennende bukter og sund, og området passer godt for ungdom og voksne som vil oppleve kystnaturen

blankskurte svaberg : r a n d h o l m e n

brygge 200 m båtplass

1 km buss

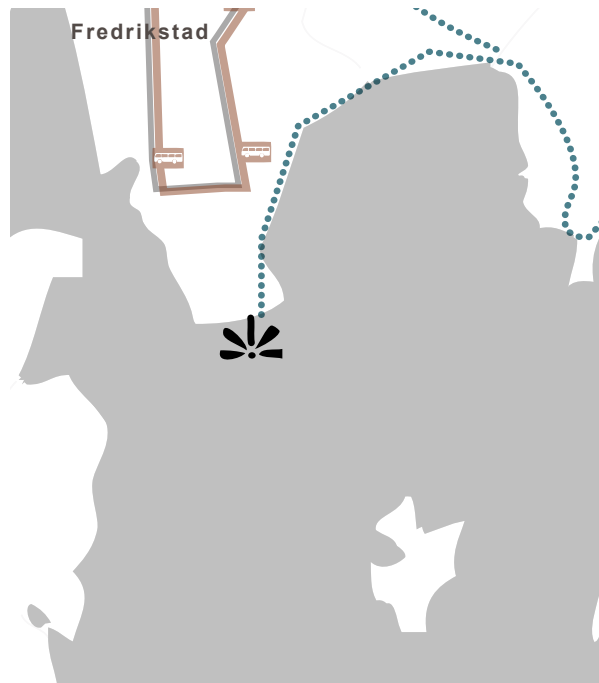
0 m p-plass

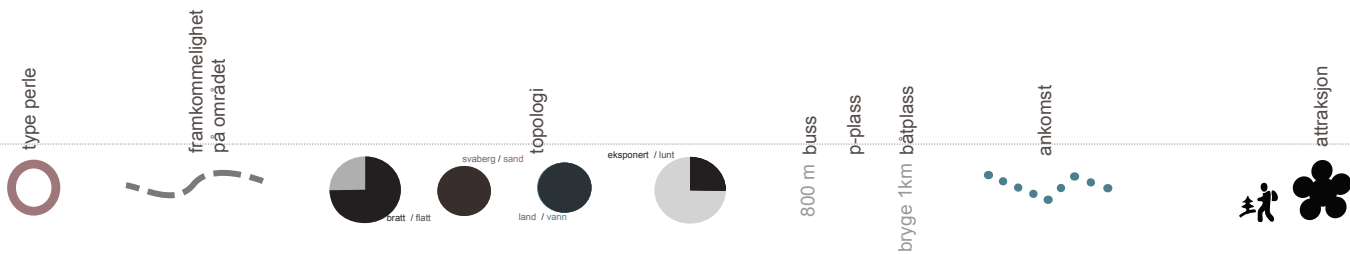

Ø r a : fugleliv

I brakkvannsdeltaet som utgjør Glommas del like ved Fredrikstad, ligger Øra naturreservat. Dette har stor betydning for fuglelivet. Det er registrert 250 fuglearter i området og knoppsvanene har tilholdssted her. Naturreservatet er også strategisk plassert ved at det ligger i hovedtrekkleden for Sør-Norge og er et ramsarkområde dvs. et internasjonalt viktig våtmarksområde. Dette stedet er tilrettelagt for eldre og funksjonshemmede og har gode stier for rullestol og barnevogner.

Du kan oppleve fuglelivet fra fugletårnet på Øra, eller du kan oppleve fuglelivet til vanns med småbåt eller kano.

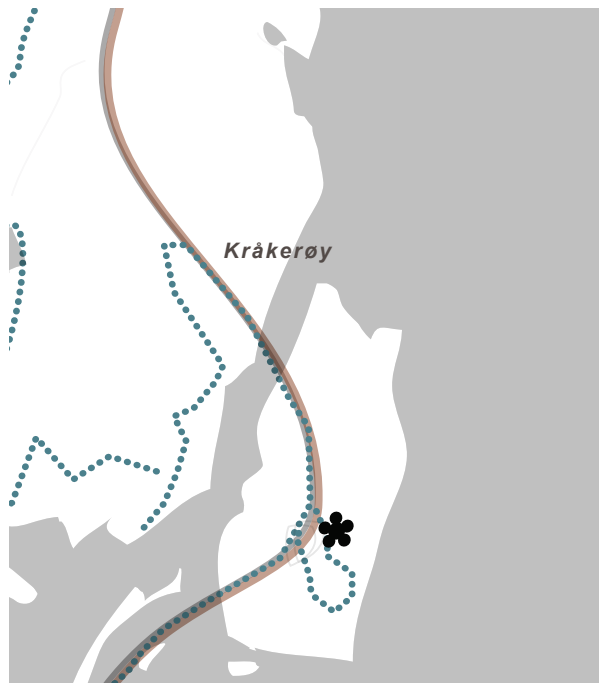

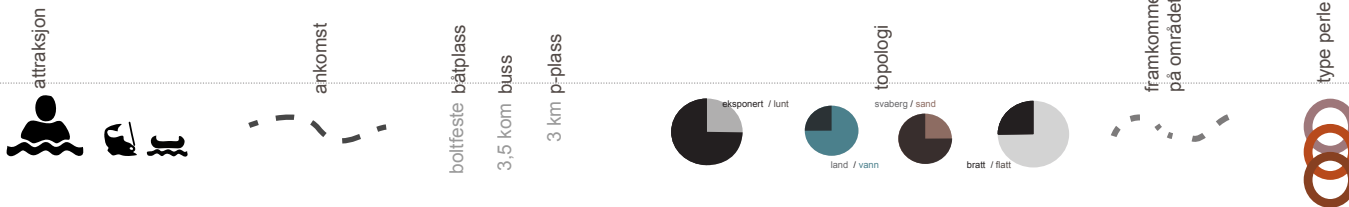

Kjøkøy er bokstavelig talt delt i to av Skamsklove, en smal sprekk. Sidene er helt parallelle og alt tyder på at de går ned til havets nivå, men at kløften etter hvert har blitt fylt opp med stein og grus. Skams klove er et fint turmål for ungdom og voksne.

Øya innbyr til et variert friluftsliv med mange kyst og turstier. Her finner du et gammelt kystfort som ble bygget under andre 2. verdenskrig. Dette ble åpnet for allmennheten i 1995. Like ved er en gravrøys fra bronsealderen

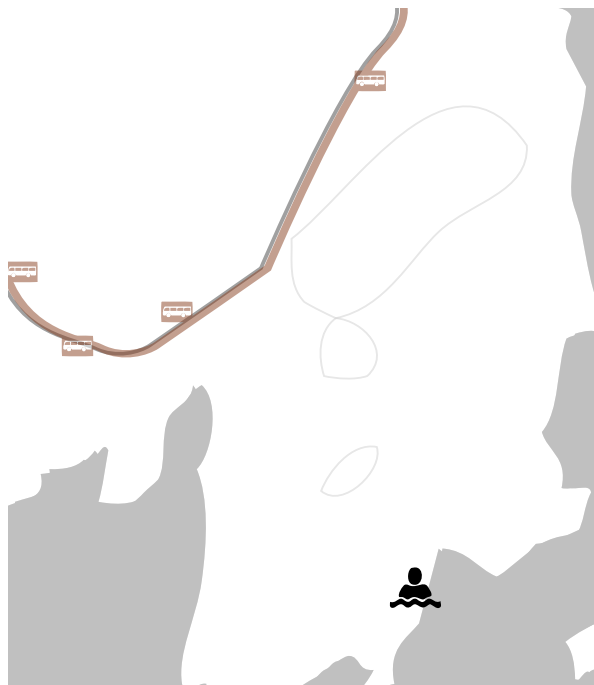
naturfenomen : s k a m s k l o v e

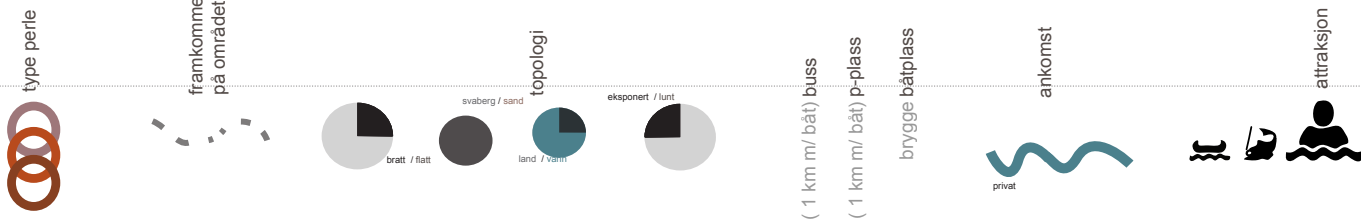

m u n k e n : flotte bade og fiskeplasser

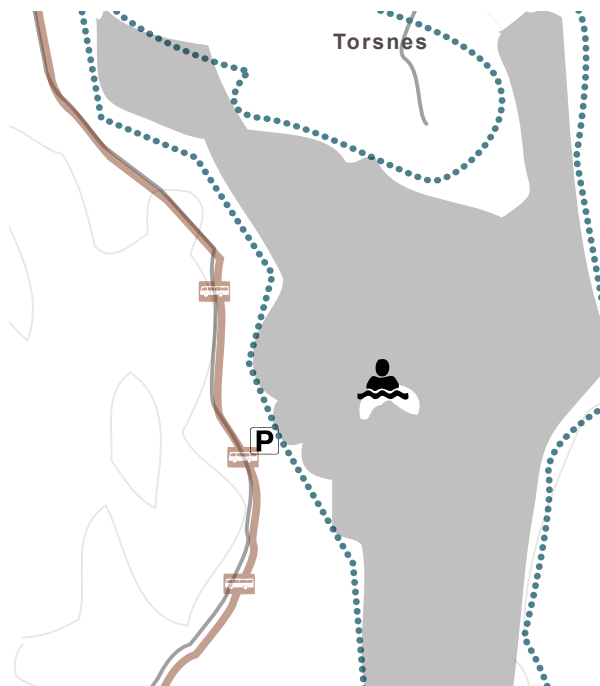
Munken var fra gammel av en husmannsplass som hørte til Thorsø Herregård. I dag er dette et flott utgangspunkt for å nyte kystlivet enten du velger å ta i bruk fiskestanga, tar deg en liten matbit, eller har lyst å ta deg et bad. Hele området som ligger innenfor Hvalerøyene et perfekt for å padle kano eller kajakk. Her har du en rekke små øyer du kan padle rundt, gjennom og eventuelt ta en liten matstopp på. I tillegg er du beskyttet av den ekstreme av vinden siden du befinner deg innenskjærs i le av Hvalerøyene. Både ungdom og voksne kan får varierte opplevelser i dette naturområdet

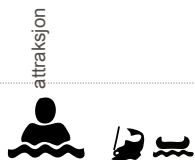

Med sin beliggenhet innerst i Skjebergskilen er Kjerringholmen et populært utfartssted for småbåter, kano- og kajakkpadlere. To tredeler av øya er friluftsområder som alle kan benytte seg av. Resten av øya er bebygd med fritidshus. Øya har flere rasteplasser, noen toaletter og mange små badestrender på det blankskurte svaberget. Området rundt Kjerringholmen er rikt på fisk og har mange fine fiskeplasser. Snorkling etter flyndre og ål er en spennende og opplevelsesrikt aktivitet som kan gjøres trygt på innsiden av holmen. Dette er et godt egnet sted å utforske for både barn, ungdom og voksne.

bade og fiskeliv : kjerringholmen

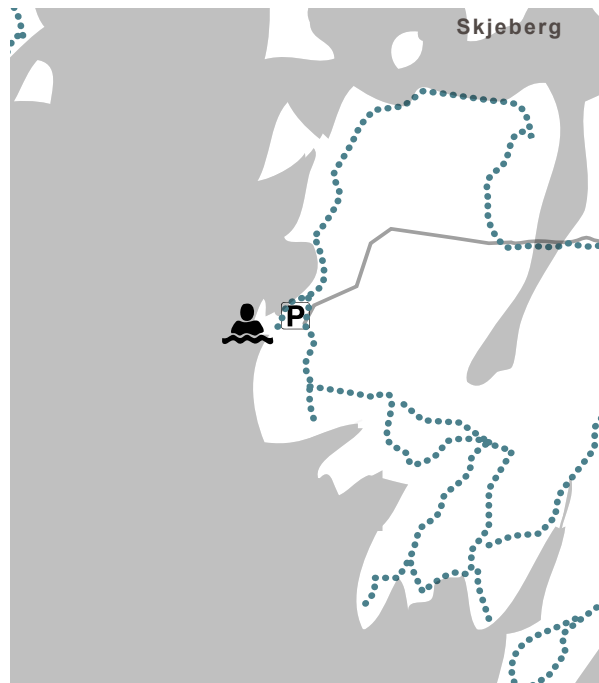

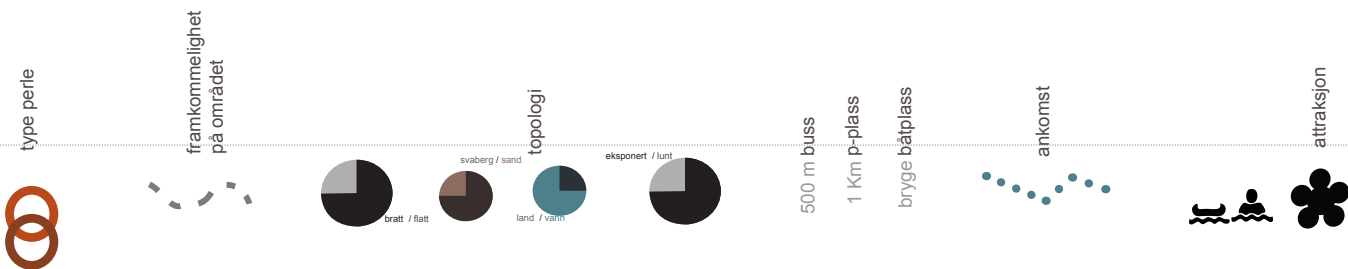
brygge 700 m båt plass
5 km buss
500 m p-plass

d u s a : badeparadiset

Dusa er kjent som et badeparadis. Det er bade-trapper og stupebrett flere steder langs de langstrakte svabergene som strekker seg sørover. Området er tilrettelagt for alle brukergrupper, til og med brukere av rullestolbrukere og familier med barnevogner. Flere tilrettelagte broer binder de mindre øyene sammen. Området er velegnet for småbåter da det er flere brygger med gode fortoyningsmuligheter. Du finner også mange gode fiskeplasser. Spesielt om vinteren, da det ikke er så mange som ferdes på øyene, kan fiskere nyte kystlivet i ro og fred. .

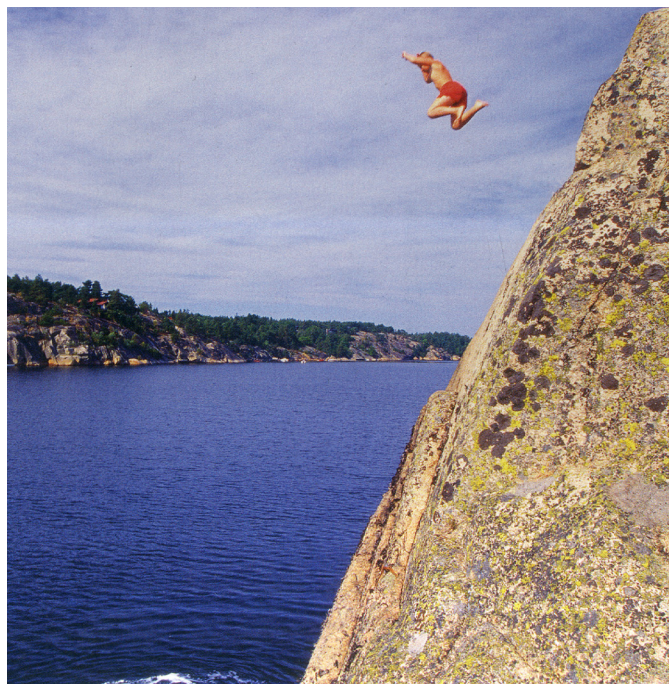

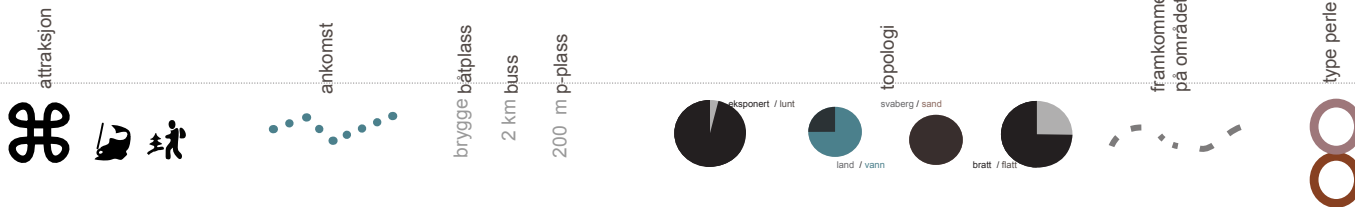

På Vauerholmene på vest på Hvaler, er det forholdsvis værhardt og vegetasjonen er derfor sparsom. Men det finnes flere fine lune små bukter en kan søke seg til. Bading kan en gjøre fra mange fine svaberg.

Området er spesielt fint for å padling og andre båtaktiviteter. Vauerholmen et egnet sted for familier som vil oppleve Hvalerøyene i rolige omgivelser. Området er spesielt fint for å padling og andre båtaktiviteter.

vauerbrottene : v a u e r h o l m e n e

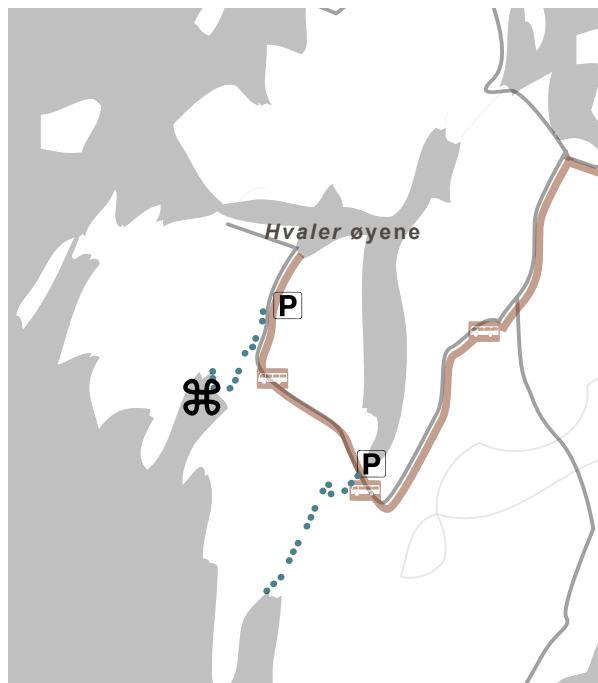

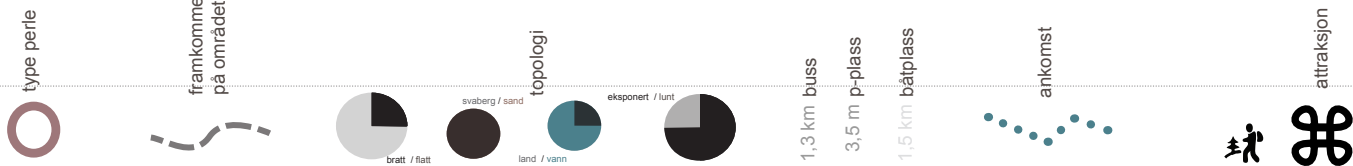

brattestø : den bratte havnen

Det er spennende å gå på oppdagelsesferd rundt Brattestø. Her snor stiene seg gjennom rullesteinsbelte og terrenget er delvis kupert og skumsprøyten står på når det er ruskete vær. Brattestø er også et flott sted for kitere og seilbrett da det er egnede forhold her. Området passer derfor først og fremst ungdom og voksne som vil oppleve naturen nært på kroppen.

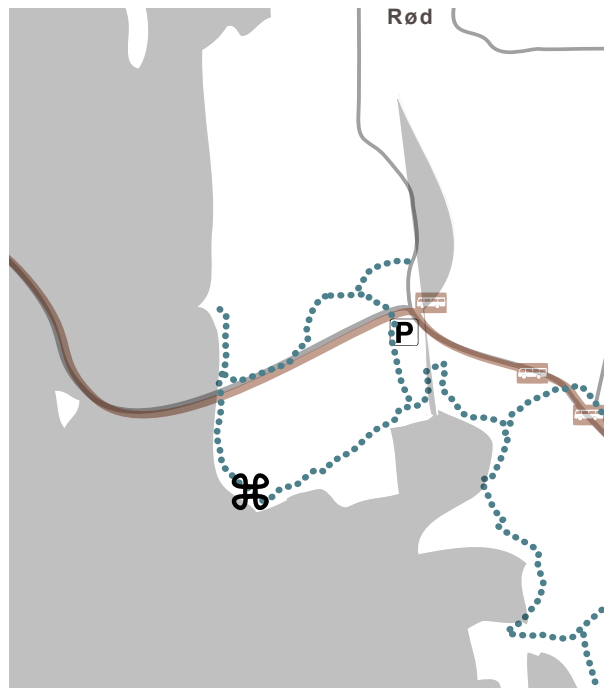
Brattestø betyr "den bratte havn". Navnet har stedet fått på grunn av bakkekammen som ligger like sør for havna. Brattesø har vært los- og fiskehavn siden tidlig på 1900-tallet. I dag finner en fler gamle sjøbuer på Brattestø.

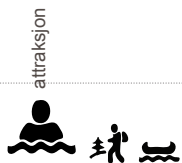

I dag er Rødshue en enestående skulpturpark bestående av stein. Her finner du et stort steinkors som ble reist ved markeringen av tusenårsjubileet for kristningen av Norge, samt flere steinskulpturer fra vårt årtusen. Det er et flott turområde med en godt opparbeidet kyststi som voksne og eldre nok vil sette spesielt pris på. For noen tiår tilbake ble det produsent og fraktet gatestein fra Rødshue til hele verden. Du finner tydelige spor etter steinhoggernes virksomhet i området. Løsmasser steinvirksomheten har etterlatt seg, virker ved første øyekast som stygge spor i landskapet framfor et kulturminne, men ser en nærmer etter finner en flotte kulturminner.

skulpturpark av stein : r ø d s h u e

sandstrand båt plass

1 km buss

1 km p-plass

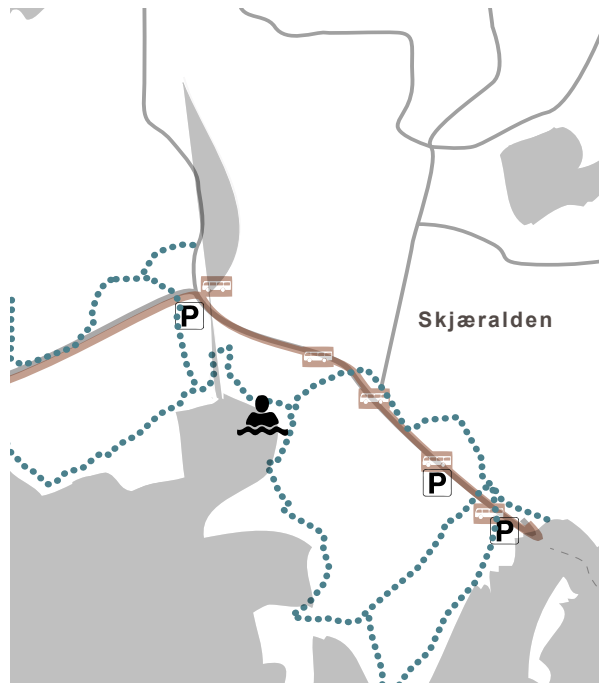

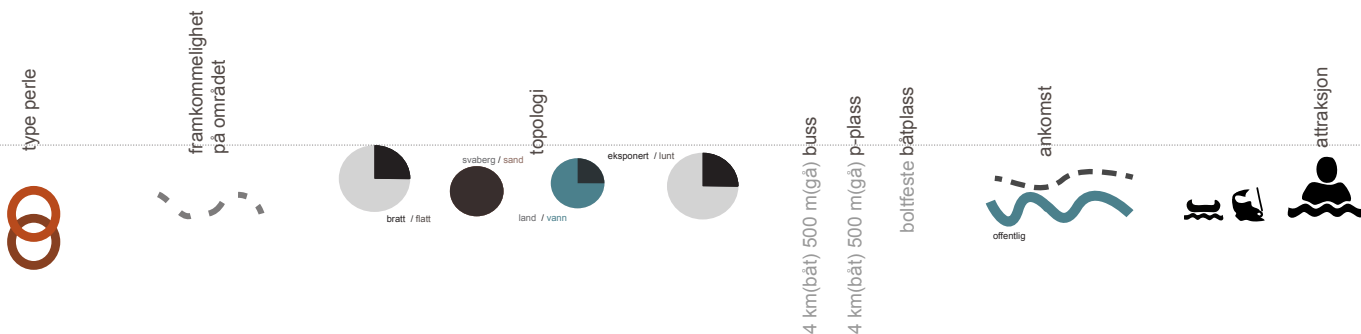
topologi

storestand : flott sandstrand

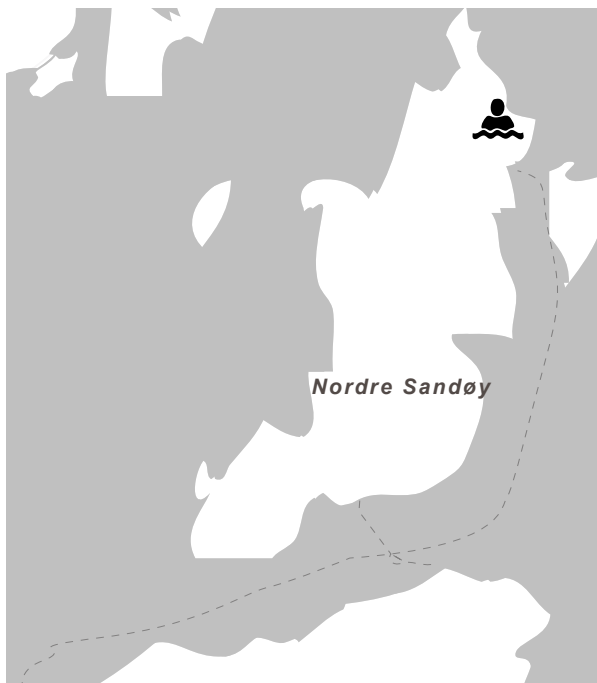
Storesand på øya Kirkøy i Hvaler, er fylkets lengste og mest besøkte sandstrand. Dette er en del av et større friluftsområde som er tilgjengelig for alle Brukergrupper. Om sommeren finner en et variert tilbud av aktiviteter her ; bading, teltning, tur og fiskeområder, padleleir, volleyballturneringer aktiviteter og lek. I nærheten ved Herreskjær ikke langt fra Storesand, finnes det og en klatrevegg som passer for mange .

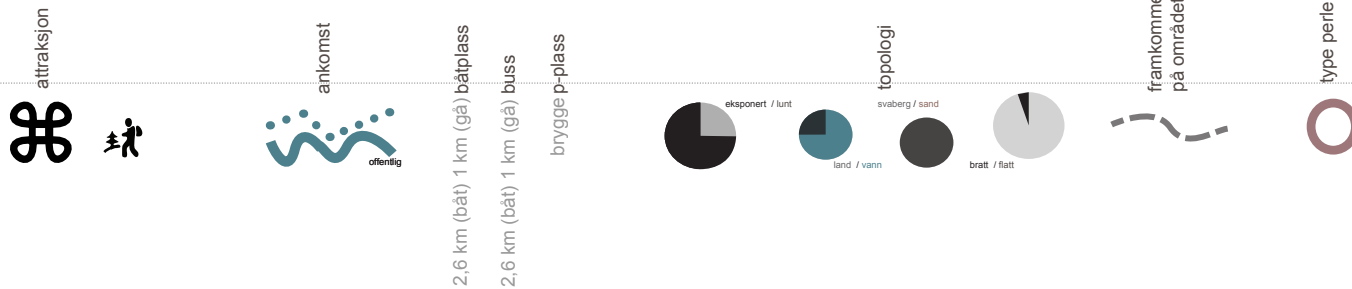

Svaberg og små lune sandstrender er det som er karakteristisk for Tordenskioldbukta. Området er godt skjermet mot sønnvind, og det finnes fortøyningsringer flere steder i området. Den største sandstranden ligger på nordøstspissen av Nordre Sandøy. Dette er et friareal med toalett som er spesielt populært blant tilreisende familier og voksne med privatbåter. Tordenskioldbukta er oppkalt etter Peter Wessel Trodenskiold. Historien forteller at Trodenskiold søkte dekning bak den Høye Holme før han gikk til angrep på svenskene i Dynekilden

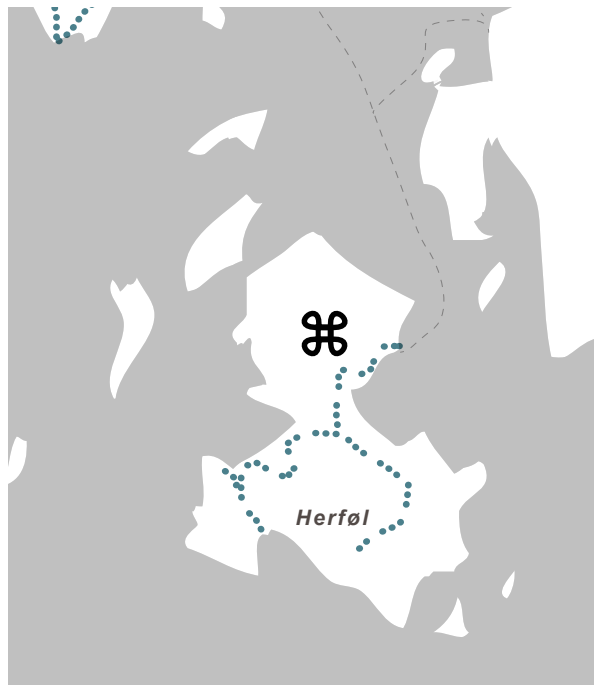
fantastiske svaberg : tordenskioldbukta

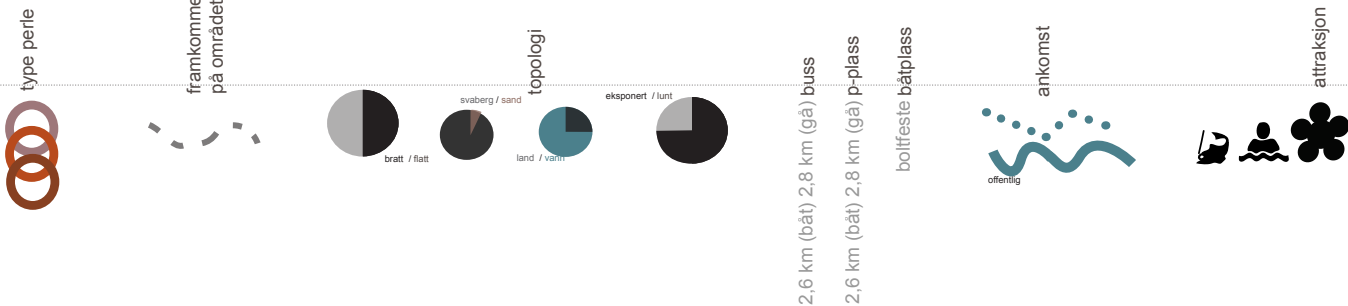

herfølsåta : fomminne fra bronsealderen

Herføl er kjent for sine fortidsminner og spesielt kjent er Herfølsåta. Den om lag 3000 år gamle gravrøysa er fra bronsealderen og har en diameter på 25-30 meter. Gravrøysa ligger på øya sitt høyeste punkt og har en flott panoramautsikt ut mot åpent hav. Røysa har fungert som navigasjonspunkt for båter gjennom mange år siden den ligger åpent landskap og er godt synlig. Dette er et storslaget turområde for ungdom, voksne og eldre.

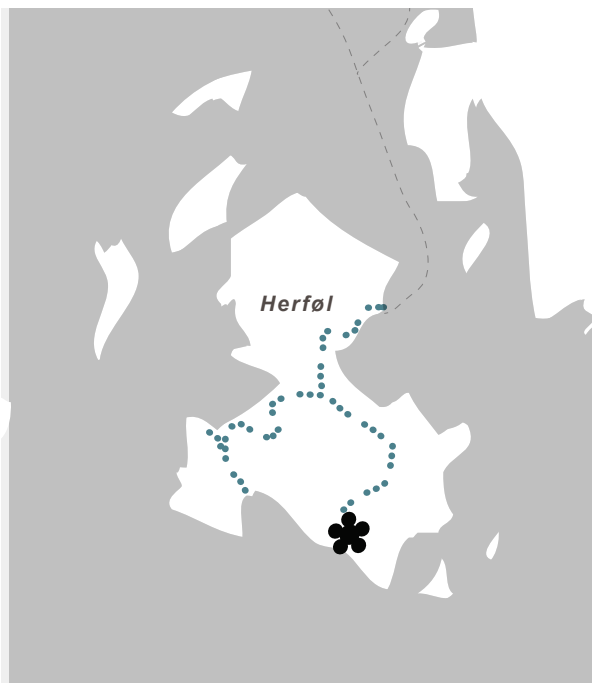

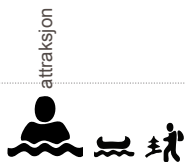

Herføl er kjent for sine mange jettegryter. Den 1000 meter tjukke isbreen som lå over Hvaler, satte et annet merke etter seg på Herføl enn på de andre omkringliggende øyene. Katedralen er et tydelig merke på dette. Det er derfor mange flotte turopplevelser på den sørvestre delen av Herføl.

De fleste som kan ta seg fram i ulendt terreng vil synes at svabergene ytterst på Svanetangen er verdt et besøk. Området passer for brukere som liker ulent terreng og utfordringer.

jettegryte med særpreg : **katedralen**

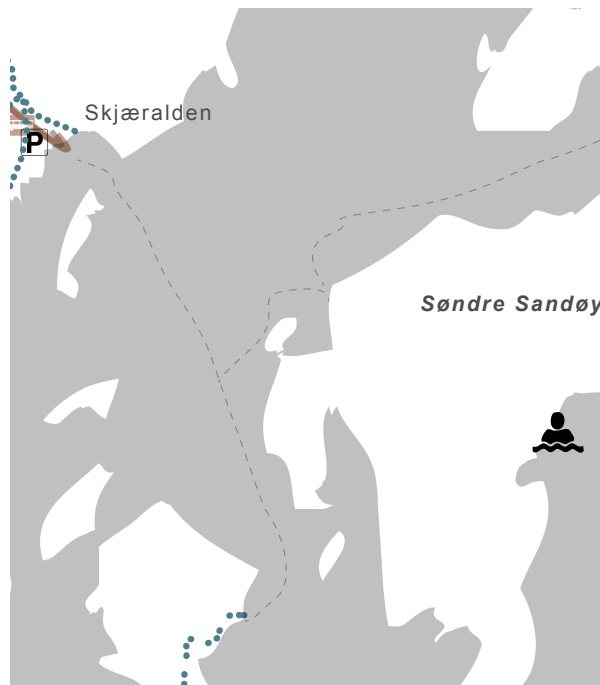
bollefeste båt plass
 1,6 km (båt) 3 km (gå) buss
 1,6 km (båt) 3 km (gå) p-plass

stuevika: det gode badeliv

Stuevika er et populært friluftsområde som passer både for barn, ungdom, voksne og eldre - et perfekt sted til å nyte flotte soldager. Området er preget av velformede furutrær som strekker seg helt ned i strandsonen. Under furutrærne er det rolig, stille og skjermet for vær og vind. De to østvendte, hvite sandstrendene er langgrunne og barnevennlige, og beskyttet av et svaberg som rammer området inn. Fra disse har du en flott utsikt til fastlandet på svensk side og mot Hvalerøyene.

Besøkende ankommer Stuevika med egen båt eller med ferjen fra Skjærhalden via Nedgården hvor de må ferdes til fots eller med sykkel for å komme helt fram til Stuevika.

epilog

Ved utarbeidelsen av dette oppslagsverket har jeg fått mange fine turer ved kysten av Østfold og tilegnet meg en oversikt og mye informasjon om alle naturperlene ved kysten av Østfold. Dette har dannet grunnlaget for den videre bearbeidelsen av oppgaven min.

Jeg har valgt å fordype meg i tre steder. Lille Danmark med en jutulbro, og variasjon med rullestein- og sandstrender. Mærrapanna som har naturopplevelser i kø med værbitte svaberg hvor du kan oppleve naturen rett på kroppen og lune strender og gressletter. Stuevika som har perfekte badeforhold med tilhørende steder som er rolig og stille og skjermet for vær og vind. Jeg vil se nærmere på disse stedene og jobbe med de på bakgrunn av hvilken type perle jeg har definert de som. Altså Lille Danmark som en STOPPEperle, Mærrapanna som en DAGSperle og Stuevika som en OVERANTTINGSperle

Hjardar, Ulf (2010), En fortelling om Ytre Hvaler Nasjonalpark
Kjeldstadli, A. og Thuesen, N. P. (2006) Kysten vår, Ytre Oslofjord Øst
Oslofjordens Friluftsråd (2010), Kystled Oslofjorden Frilufsguide 1, Indre Fjord
Oslofjordens Friluftsråd (2010), Kystled Oslofjorden Frilufsguide 2, Ytre Fjord Øst
Raeng, Linken Malene (2008), Turgleder i Østfold og Bohuslän
Sørensen, Rolf (2003) Hvaler: et øyrike

kilder

Alle bildene er tatt av Mari Fasting, bortsett fra bildene på følgende sider:

18; Visit Oslofjorden

20; Tor Køines

21; Hankø DWS

27; Oslofjordens Friluftsråd (2010), Kystled Oslofjorden Frilufsguide 2 Ytre Fjord Øst

31; Oslofjordens Friluftsråd (2010), Kystled Oslofjorden Frilufsguide 2 Ytre Fjord Øst

35: Jan T, NRK.no

bilder